نوع مقاله: پژوهشی
10.52547/ph.15.30.17
دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۲۹
پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۰۲

تأثیر موزه‌های صلح بر تقویت صلح‌طلبی در جوامع (موردهای مطالعه: موزه صلحِ خانه مردمی، بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه)*

اسماعیل بابائی** سجاد باغبان ماهر*** محمدتقی طغرایی****

چکیده

امروزه جنگ با کشتارها و آسیب‌های بی اندازه خود می‌تواند نشان‌دهنده فروپاشی تاریخ بشر باشد و از آنجا که موزه‌های صلح به عنوان ابزار مهمی برای تقریب فرهنگ‌ها و آشتی اجتماعی شناخته می‌شوند، می توانند یاری رسان باشند. پرسش اصلی این پژوهش این است که «چگونه می توان از طریق موزه‌های صلح، صلح‌طلبی را درجوامع تقویت کرد؟». پژوهش‌های پیشین، بیشتر به نمایشگاه‌ها و رویدادهای این موزه‌ها پرداخته‌اند و به چگونگی تقویت صلح‌طلبی در جوامع توجه کافی نشده است و به ویژه، پژوهش جامعی درباره آن در ایران وجود ندارد. این مطالعه با تکیه بر تعریف گالتونگ[1]، که صلح را فقدان خشونت می‌داند نه فقط نبود جنگ، با روش تحلیل مضمون و هدف بررسی راهکارهای آموزشی، محتوایی و نمایشگاهی در موزه‌های صلح، انجام شده است. پژوهش، مضامین کلیدی در موزه‌ها را شناسایی کرده و الگوهای مفهومی و راهکارهای به‌کار رفته را تحلیل می‌کند و پیشنهاداتی برای بهبود سیاست‌های موزه‌ای ارائه می‌دهد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش‌شناسی، کیفی است. داده‌ها از منابع مکتوب گردآوری و در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شده‌اند. پژوهش با تمرکز بر دو موزه بین‌المللی موفق انجام شده است؛ موزه خانه مردمی کوچی با دیدارهای گفت‌وگو محور و نگاه واقع‌گرایانه به جنایات جنگی ژاپن، به کاهش اختلافات منطقه‌ای کمک کرده است و فعالیت‌های بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه در کنیا نیز با استفاده از میراث صلح قبایل مختلف، در کاهش درگیری‌ها مؤثر بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد مهم‌ترین راهکارهای موزه‌های صلح برای تقویت صلح‌طلبی عبارتند از: آموزش صلح از طریق برنامه‌های تعاملی، به چالش کشیدن روایت‌های جنگ‌محورِ تاریخ رسمی و ایجاد فضاهای گفت‌وگو برای گروه‌های متضاد. بنابراین، طراحی برنامه‌های آموزشی مبتنی بر تجربه و روایت‌های چندوجهی تاریخ و میراث صلح، تأثیر بیشتری بر نگرش‌های صلح‌طلبانه دارد و می‌تواند در سیاست‌گذاری فرهنگی و آموزشی موزه‌ها به کار رود.

واژگان کلیدی: تقویت صلح طلبی، موزه‌های صلح، آموزش صلح، موزه صلحِ خانه مردمی، بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه

---

* این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد اسماعیل بابائی با عنوان «تبیین چگونگی تقویت صلح طلبی در جوامع از طریق موزه‌های صلح (نمونه موردی: موزه صلح تهران)» به راهنمایی دکتر سجاد باغبان ماهر و دکتر محمدتقی طغرایی در دانشگاه هنر اصفهان است.

** کارشناس ارشد مدیریت موزه، دانشکده پژوهش‌های عالی هنر و کارآفرینی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.
ismaeil.babaei@gmail.com

*** استادیار گروه موزه و گردشگری، دانشکده پژوهش‌های عالی هنر و کارآفرینی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول)
baghbansajjad@gmail.com

**** دانشیار گروه اقتصاد و کارآفرینی، دانشکده پژوهش‌های عالی هنر و کارآفرینی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.
m.toghrayee@gmail.com

مقدمه

سده گذشته به عنوان سده درگیری‌ها و نسل کشی، از جمله جنگ‌ها، بمب گذاری‌ها، جنایات علیه بشریت و سایر جنایات شناخته شده است (Apsel, 2016: 5). موزه‌های صلح که در قرن گذشته پدید آمدند، اغلب با محوریت ضد جنگ آغاز به کار کردند، اما به مرور، دامنه فعالیت این موزه‌ها گسترش یافت و به مباحثی عملی چون آموزش صلح هم کشیده شد. این پژوهش با هدف بررسی روش‌هایی که موزه‌های صلح برای ترویج صلح‌طلبی به کار می برند، به تحلیل مضامین آموزشی، روایت‌های تاریخی و استراتژی‌های فرهنگی این موزه‌ها می‌پردازد تا مشخص کند چگونه این عناصر بر نگرش‌های بازدیدکنندگان تأثیر می‌گذارند؛ این هدف، اهداف فرعی دیگری را نیز در بر می گیرد: ۱)شناسایی مؤلفه‌های کلیدی صلح‌طلبی که در موزه‌های صلح برجسته می‌شوند. ۲) تحلیل روش‌های مورد استفاده در موزه‌های صلح برای تقویت فرهنگ صلح. ۳) بررسی نحوه به‌کارگیری روایت‌های تاریخی در موزه‌های صلح و تأثیر آن بر نگرش بازدیدکنندگان. در نتیجه، پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که چگونه صلح طلبی می تواند از طریق موزه‌های صلح، در جوامع تقویت شود؟ برای پاسخ به این پرسش، سؤالات فرعی دیگری هم مطرح می‌شوند:۱. مضامین اصلی که در موزه‌های صلح برای ترویج صلح‌طلبی استفاده می‌شوندکدام‌اند؟ ۲. موزه‌های صلح از چه ساز و کارهایی برای تقویت صلح طلبی در جوامع استفاده می کنند؟ ۳. چه روایت‌هایی می توانند اثربخشی این موزه‌ها را در تغییر نگرش‌های اجتماعی نسبت به صلح افزایش دهند؟ از آنجاکه این پژوهش با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون انجام شده است، به‌جای آزمون فرضیات، به شناسایی الگوها و مضامین کلیدی در روایت‌های موزه‌های صلح پرداخته است. در حالی که ادبیات موزه و برنامه‌های آن از دهه ۱۹۸۰ چندین برابر شده است، درباره موزه‌های صلح نسبتا کم نوشته یا مطالعه شده است. در واقع، وجود موزه‌های صلح به عنوان دسته‌ای از موزه‌ها تا حد زیادی نادیده گرفته می‌شوند (Apsel, 2016: 1). پژوهش‌های اندکی بر تحلیل تأثیر این موزه‌ها بر نگرش بازدیدکنندگان و تغییر رفتار آنها تمرکز کرده‌اند. این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مضمون، به بررسی دقیق مضامین آموزشی و فرهنگی موزه‌های صلح و نقش آن‌ها در ترویج صلح‌طلبی می‌پردازد و نخستین پژوهشی ست که به کمک مولفه‌هایی که از منابع معتبر علمی به دست آورده است، چارچوبی برای مقایسه و بررسی دقیق‌تر چگونگی تقویت صلح طلبی در جوامع از طریق موزه‌های صلح ایجاد کرده است که آن را می‌توان برای موزه‌های مختلف به کار برد. پژوهشگران، فعالیت‌های دو موزه از آسیا و آفریقا را مطالعه کرده و آنها را با مولفه‌های صلح طلبی مورد بررسی قرار داده اند؛ موزه صلح خانه مردمی[۲] در ژاپن و بنیاد میراث صلح جامعه[۳] در کنیا، روش‌های موثری را برای تقویت صلح طلبی در جوامعشان به کار برده اند. نتایج این پژوهش می‌تواند برای مدیران موزه‌های صلح و سیاست‌گذاران فرهنگی مفید باشد، زیرا به آنها کمک می‌کند تا برنامه‌های آموزشی خود را بر اساس الگوهای مؤثرتر طراحی کنند. همچنین، این پژوهش می‌تواند به پژوهشگران حوزه مطالعات صلح و جامعه‌شناسی فرهنگی در درک بهتر تأثیر فضاهای موزه‌ای بر نگرش‌های اجتماعی کمک کند. پژوهش در پنج بخش تنظیم شده است؛ در بخش نخست، پیشینه پژوهش و مطالعات پیشین در زمینه نقش موزه‌های صلح ارائه شده و خلأهای تحقیقاتی مشخص شده‌اند. در بخش دوم، مبانی نظری پژوهش بررسی شده و مفاهیم کلیدی از منظر نظریه صلح گالتونگ تحلیل شده است. بخش سوم به روش پژوهش اختصاص دارد و روش تحلیل مضمون، چگونگی گردآوری داده‌ها از موزه‌های منتخب و معیارهای انتخاب نمونه‌ها توضیح داده شده است. در بخش چهارم، یافته‌های پژوهش ارائه و تحلیل شده‌اند؛ داده‌های به‌دست‌آمده از بررسی اسناد و محتوای نمایشگاهی موزه‌های مورد مطالعه، با استفاده از تحلیل مضمون، تحلیل شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهند که موزه‌های صلح از طریق روایت‌های چندوجهی و آموزش‌های تعاملی، تأثیر قابل‌توجهی بر نگرش بازدیدکنندگان دارند. در نهایت، در بخش پنجم نتایج و پیشنهادهای پژوهش برای سیاست‌گذران موزه‌های صلح برای بهبود عملکرد موزه‌ها مطرح شده است.

پیشینه پژوهش

اغلب پژوهش‌هایی که به زبان فارسی در مورد موزه‌های صلح انجام شده اند، به چگونگی طراحی این موزه‌ها پرداخته‌اند و پژوهشگران به پژوهشی که به طور خاص به چگونگی تقویت صلح طلبی در جوامع پرداخته باشد دست نیافته‌اند. در منابع غیر فارسی زبان، پژوهش‌ها را می توان به دو دسته کلی مقالات تئوریک و عملی تقسیم کرد؛ دسته نخست بیشتر بر پایه‌های مفهومی موزه‌های صلح تمرکز دارند و دسته دوم، تجربیات واقعی و مطالعات موردی از کشورهای مختلف را ارائه می‌دهند.

برید و همکاران[۴] (۲۰۲۳) در مقاله «به‌اشتراک‌گذاری و شنیدن داستان‌ها برای صلح‌سازی در رواندای پس از نسل‌کشی» به بررسی نقش روایت و تئاتر در فرایند بازسازی اجتماعی پس از نسل‌کشی می‌پردازند. این پژوهش با رویکرد کیفی و عمل‌پژوهی مشارکتی انجام شده است. نویسندگان با جوامع محلی رواندا کارگاه‌های تئاتر مستند و روایت‌محور برگزار کردند

که در آن بازماندگان نسل‌کشی و نسل جوان‌تر، داستان‌های شخصی خود را با یکدیگر به اشتراک گذاشتند. داده‌ها از طریق مشاهده، گفت‌وگو و تحلیل بازتاب‌های شرکت‌کنندگان گردآوری شد. پژوهش نشان داد که هنر روایت و تئاتر مشارکتی، ابزاری مؤثر برای آشتی و تقویت فرهنگ صلح در جوامع پسادرگیری است. آیونِسُف[5] (۲۰۲۲) در مقاله «ارزش دانش جوامع گذشته: برخی پیشینه‌های نظری در مورد میراث فرهنگی و موزه صلح» به بررسی مبانی نظری چگونگی نقش میراث فرهنگی در ایجاد صلح و انسجام اجتماعی می‌پردازد. روش مورد استفاده عمدتاً نظری و میان‌رشته‌ای است که از مطالعات فرهنگی، علوم میراث و تحقیقات صلح برای ایجاد چارچوبی مفهومی برای موزه‌های صلح بهره می‌برد. نتایج نشان می‌دهد که میراث فرهنگی - در صورت حفظ و تفسیر مؤثر - نه تنها به عنوان منبع هویت و حافظه، بلکه به عنوان ابزار قدرتمند آموزشی برای ترویج صلح نیز عمل می‌کند. موزه‌های صلح، به ویژه، به عنوان بستری برای گفتگوی فرهنگی و یادگیری از تجربیات تاریخی برای جلوگیری از درگیری‌های آینده معرفی می‌شوند. فان دن دانگن[6] (۲۰۱۷) در مقاله «میراث صلح: اهمیت موزه‌های صلح برای توسعه فرهنگ صلح»، نقش موزه‌های صلح را در ترویج فرهنگ صلح بررسی می‌کند. او با استفاده از رویکردی کیفی و مفهومی، از نمونه‌های تاریخی، مطالعات موردی و چارچوب‌های نظری برای تحلیل چگونگی عملکرد موزه‌های صلح به عنوان فضاهای آموزشی و تحول‌آفرین استفاده می‌کند. این مقاله تأکید می‌کند که موزه‌های صلح، میراث جنبش‌های صلح را حفظ و منتقل می‌کنند، تأمل انتقادی در مورد جنگ و خشونت را تشویق می‌کنند و الهام‌بخش تعامل فعال با صلح‌سازی هستند. نتیجه کلیدی، به رسمیت شناختن موزه‌های صلح به عنوان نهادهای حیاتی برای تقویت تغییر فرهنگی بلندمدت به سمت عدم خشونت و درک جهانی است. ولاسکو[7] و همکاران(۲۰۲۲) در مقاله «ایجاد فرهنگ صلح از طریق آموزش غیر رسمی: موردِ موزه حافظه کلمبیا»، بررسی می‌کنند که چگونه موزه حافظه کلمبیا از طریق آموزش غیررسمی، به ایجاد فرهنگ صلح کمک می‌کند. نویسندگان از رویکرد مطالعه موردی کیفی استفاده می‌کنند. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با کارکنان و بازدیدکنندگان و همچنین تجزیه و تحلیل نمایشگاه‌های موزه و مطالب آموزشی مرتبط گردآوری شده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که این موزه به عنوان یک فضای آموزشی پویا عمل کرده و نه تنها به بازدیدکنندگان، بلکه به مردم کلمبیا این امکان را می‌دهد که در مسیر بهبود روابط اجتماعی و ملی گام بردارند. استفاده از آموزش غیررسمی به عنوان ابزاری برای درمان و آشتی، ترویج فرهنگ صلح از طریق تجربه عینی، برنامه‌های آموزشی که تلاش می‌کنند فرهنگ صلح را از طریق روش‌های مشارکتی و تعلیمی گسترش دهند و به ایجاد گفت‌وگو و درک متقابل بین گروه‌های مختلف اجتماعی کمک کنند. تاماشیرو[8] و همکاران (۲۰۱۵) در مقاله «موزه‌ها برای صلح: عوامل و ابزار آموزش صلح»، چگونگی عملکرد موزه‌های صلح را به عنوان ابزاری برای آموزش صلح بررسی می‌کنند. نویسندگان از روش کیفی و توصیفی استفاده می‌کنند و موزه‌های مختلف صلح را در سطح جهان از طریق مطالعات موردی، بررسی ادبیات و تحلیل موضوعی ماموریت‌ها، نمایشگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی آنها تجزیه و تحلیل می‌کنند. این مقاله نشان می‌دهد که موزه‌های صلح با ترویج تأمل انتقادی، گفتگو و آگاهی از صلح و درگیری، به عنوان ابزارهای قدرتمندی در ایجاد صلح و آموزش شهروندی جهانی عمل می‌کنند. انوره[9] و همکاران (۲۰۲۵) در مقاله «بهره‌برداری از پتانسیل‌های موزه دیجیتال ارتش نیجریه در ابوجا، برای ارتقای آموزش صلح در نیجریه» به منظور بررسی و ارزیابی پتانسیل‌های موزه دیجیتال ارتش نیجریه برای آموزش صلح، از دو روش استفاده کرده‌اند: تحلیل اسنادی، و پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها. نتایج نشان می دهد که این موزه می‌تواند نقش مهمی در آگاه‌سازی نسل‌های جدید در خصوص اهمیت صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز ایفا کند. از نتایج مهم این پژوهش، توانایی موزه دیجیتال در ایجاد همگرایی اجتماعی و کاهش تنش‌های قومی و مذهبی در نیجریه است. پژوهش پیشنهاد می‌کند که موزه باید به بخشی از برنامه‌های آموزشی مدارس و دانشگاه‌ها تبدیل شود تا مفاهیم صلح از سنین پایین‌تر به دانش‌آموزان و دانشجویان منتقل شود و همچنین بر لزوم گسترش همکاری‌های بین‌المللی در زمینه آموزش صلح از طریق موزه‌های دیجیتال تاکید می‌کند. ساغلام[10] و همکاران (۲۰۱۹) نیز در مقاله «چشم انداز برنامه‌های آموزش صلح در موزه‌های کودکان و نوجوانان»، از یک روش پژوهش کیفی برای بررسی چگونگی ادغام آموزش صلح در موزه‌های کودکان و نوجوانان در سطح جهانی استفاده می کنند. آنها نمونه‌های موردی انتخاب شده از کشورهای مختلف را برای شناسایی مضامین و استراتژی‌های مشترک بررسی می کنند و از برنامه‌های مختلف موزه، مواد آموزشی و بیانیه‌های ماموریت نهادی شان تجزیه و تحلیل محتوایی انجام می دهند. مقاله نشان می‌دهد که موزه‌های کودکان و نوجوانان، بستری مناسب برای آموزش صلح است. برنامه‌هایی که معمولاً از ترکیب فعالیت‌های عملی، بازدید از نمایشگاه‌ها، و جلسات گفت‌وگو استفاده می‌کنند، به ایجاد

یک محیط صلح‌آمیز و آگاهی از حقوق بشر در بین کودکان کمک کنند. آموزش صلح در موزه‌ها بر نگرش‌های اجتماعی و رفتارهای فردی تأثیر مثبت دارد و به‌طور خاص، مشارکت در فعالیت‌های آموزشی صلح‌آمیز در موزه‌ها می‌تواند منجر به تقویت مهارت‌های اجتماعی، افزایش همدلی و کاهش خشونت میان کودکان و نوجوانان شود. در نهایت، این پژوهش پیشنهاد می‌کند که با توجه به توانایی‌های خاص این فضاها، باید از آنها برای گسترش فرهنگ صلح و همزیستی استفاده شود.

از آنجا که پژوهش‌هایی که نمونه‌هایی از آنها آورده شد، اغلب به نمونه‌های موردی می پردازند، نمی توان نتایج آنها را به طور قطع تعمیم داد؛ این پژوهش‌ها ممکن است در یک جغرافیا بازدهی داشته باشند و در جغرافیای دیگر چنین نباشد. پژوهش حاضر اما با پرداختن به مولفه‌های صلح طلبی، از این نظر مستثنی است. با توجه به موارد گفته شده، از آنجا که به ویژه در زبان فارسی خلاء پژوهشی در این زمینه وجود دارد، پژوهش حاضر از نظر یافتن مولفه‌های صلح طلبی تازگی دارد و می تواند به عنوان مرجعی برای پژوهش‌های آینده به کار گرفته شود. همچنین، این پژوهش با بررسی روش‌های موزه‌هایی که کمتر شناخته شده اند، نگاه‌ها را از موزه‌های غربی به شرق آسیا و آفریقا جلب می کند. موزه‌های صلح برای موثرتر عمل کردن و جذب مخاطبان دغدغه‌مند، باید روش‌های خود را با توجه به میراث صلحی که در اقلیمشان هست بیابند و روی تقویت مولفه‌های صلح طلبی در جوامع خودشان کار کنند.

روش و رویکرد پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی، از نظر روش کیفی و از نظر نوع، توصیفی - تحلیلی است و از تحلیل مضمون استفاده می کند. از آنجایی که هدف این پژوهش شناسایی و تفسیر مضامین کلیدی مورد استفاده در موزه‌های صلح برای ترویج صلح‌طلبی است، رویکرد کیفی مناسب‌ترین انتخاب محسوب می‌شود. با استفاده از این روش، پژوهشگران قادر خواهند بود مضامین کلیدی در روایت‌های موزه‌ای، برنامه‌های آموزشی و محتوای نمایشگاه‌ها را شناسایی کنند و دریابند که این عناصر چگونه بر نگرش بازدیدکنندگان تأثیر می‌گذارند (Clarke et al, 2017: 297). در این پژوهش، داده‌ها از دو منبع اصلی گردآوری شده‌اند: ۱) تحلیل محتوای نمایشگاه‌ها و متون آموزشی موزه‌های منتخب، و ۲) بررسی اسناد و گزارش‌های رسمی موزه‌های صلح درباره برنامه‌های آموزشی و فرهنگی. این منابع به پژوهشگران کمک کرده‌اند تا استراتژی‌های کلیدی موزه‌ها در ترویج صلح‌طلبی را شناسایی کنند. موزه‌های منتخب، موزه خانه مردمی کوچی در ژاپن و بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه در کنیا می باشد. در انتخاب موزه‌های منتخب، توجه به برآیند فعالیت‌های صلح طلبانه در مقایسه با مولفه‌های صلح طلبی مورد توجه قرار گرفته است. همچنین سعی شده است موزه‌هایی مورد مطالعه قرار گیرند که کمتر شناخته شده باشند. پس از اتمام گردآوری داده‌ها، کدگذاری آنها طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی، و به شکل دستی انجام شده است، روابط بین کدها بررسی شده است و داده‌ها به روش تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. پس از انجام تحلیل مضمون، نتایج پژوهش نشان خواهند داد که چه الگوهایی در روایت‌های موزه‌ای برای ترویج صلح‌طلبی استفاده می‌شوند. همچنین، مقایسه یافته‌ها میان موزه‌های مختلف به پژوهشگران این امکان را می‌دهد که تفاوت‌های فرهنگی در نحوه انتقال پیام‌های صلح را بررسی کنند. این نتایج می‌توانند در طراحی مدل‌های آموزشی برای موزه‌های صلح در سایر کشورها کاربرد داشته باشند.

ادبیات پژوهش

صلح و صلح طلبی

صلح معانی مختلفی دارد؛ در سطح جهانی معمولا به عنوان حالتی از آرامش، سکون و رهایی از هرگونه اختلال، افکار یا احساسات ظالمانه و نیز هماهنگی در روابط بین فردیِ مبتنی بر توافقات متقابل بین افراد درگیر درک می شود. (Spring et al, 2014: 1-2). گالتونگ (URL: 1) برای توضیح مفهوم صلح، از مفهوم «خشونت» استفاده می کند و صلح را نه به عنوان فقدان جنگ، بلکه به عنوان فقدان خشونت تعریف می کند. گالتونگ خشونت را به سه نوع «خشونت مستقیم» یا فیزیکی، «خشونت ساختاری»یا غیر مستقیم و «خشونت فرهنگی» طبقه بندی می کند (Galtung et al, 2013: 11-58). او خشونت را با استفاده از مثلثی با سه گوشه مفهوم‌سازی می‌کند: (نمودار ۱)

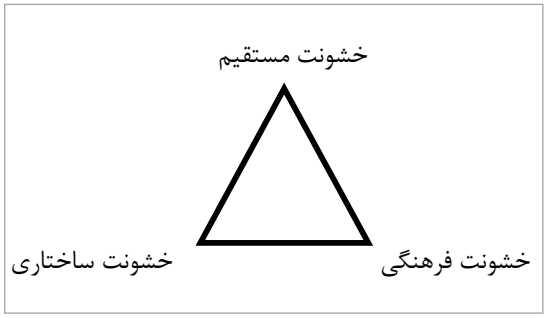

نمودار ۱. مثلث خشونت از نگاه گالتونگ (نگارندگان)

خشونت مستقیم شامل آسیب فیزیکی (مثلاً جنگ، قتل) می‌شود. خشونت ساختار شامل ساختارها یا نهادهای اجتماعی که با جلوگیری از برآورده کردن نیازهای اساسی مردم (مثلاً فقر، نژادپرستی، نابرابری) به آنها آسیب می‌رسانند. خشونت فرهنگی شامل جنبه‌هایی از فرهنگ (مذهب، ایدئولوژی، زبان، هنر) که خشونت مستقیم و ساختاری را توجیه یا مشروعیت می بخشند؛ این سه شکل خشونت به هم مرتبط هستند: خشونت فرهنگی، خشونت ساختاری را مشروعیت می‌بخشد که به نوبه خود خشونت مستقیم را ممکن می‌سازد (Galtung, 1969: 167-168). واژه «صلح‌طلبی» یا «Pacifism» از کلمه Pacific مشتق شده است که به معنای صلح‌ساز است (Cady, 2010: 24). در واقع صلح‌طلبی طیف وسیعی از دیدگاه‌ها است که متفاوت و حتی گاهی متناقض هستند (Fiala, 2018: 10). مفصل‌ترین و پیچیده‌ترین تلاش برای تجزیه معنای صلح‌طلبی توسط مورخ مارتین سیدل[11] ارائه شد؛ او صلح‌طلبان را کسانی تعریف می‌کندکه معتقدند می‌توان از جنگ جلوگیری کرد و با تعهد کافی به عدالت می‌توان آن را لغو کرد یا تقریباً چنین است. این توصیف مناسبی از موضع اکثر حامیان صلح است (Cortright, 2008: 11).

موزه‌های صلح

با توجه به اینکه برای صلح تعاریف مختلفی داریم، موزه‌های صلح هم به شکل‌های متفاوتی تعریف می شوند و طیف وسیعی از موزه‌ها و موسسه‌ها را در بر می‌گیرند (Apsel, 2016: 3). بنابراین محتویات نمایشگاه‌ها و برنامه‌های موزه‌ها با توجه به نوع تعریفی که از صلح می شود، تعیین می‌شود. همچنین، نوع تعریفی که از صلح می‌شود، به طور صریح یا ضمنی بر ایدئولوژی، باورها، تعصبات و برنامه‌های موسسان، حامیان و طراحان موزه تأثیر می‌گذارد (Tamashiro et al, 2015: 224). با این تعاریف، نهادهای زیادی زیر این چتر بزرگ قرار می گیرند که می‌توانند تا حد امکان فراگیر باشند (Duffy, 1998: 4, 2022: 3). سه ویژگی ضروری برای موزه‌های صلح عبارتند از اینکه: ۱) کینه‌ها و دشمنی‌ها را تقویت نکنند، ۲) با گذشته برخورد صادقانه ای داشته باشند و ۳) از برگزاری نمایشگاه‌هایی که ایمان مردم را نسبت به انسانیت تضعیف می‌کند پرهیز کنند (Anzai, 2019: 7-8). بدین ترتیب، محتوای آنها فراتر از مضامین کلاسیک ضدجنگ است و به شکل‌های مختلف همچون برگزاری نمایشگاه‌ها و کارگاه‌هایی درباره تاریخ و هنر صلح، جنبش‌ها و صلح طلبان و به آموزش صلح می پردازند (Apsel, 2016: 21-22). موزه‌های صلح به دنبال ابتکارات مردمی‌ای هستند که شامل بسیج افراد مرتبط و ایجاد موفقیت آمیزِ ائتلاف‌ها در میان بازیگران جامعه مدنی، اغلب با همکاریِ تعدادی از دولت‌های مترقی از سراسر جهان است (به عنوان مثال، معاهده بین المللی منع مین[12] و اساسنامه رم، دادگاه کیفری بین المللی[13]). به اینها باید اقدامات شجاعانه افشاگرانی را اضافه کرد که توجه را به سوء استفاده از قدرت مقامات دولتی که منجر به تضعیف دموکراسی و فرسایش و نقض حقوق بشر می شود، جلب می‌کنند (Van den Dungen, 2017: 10).

آموزش صلح

روانشناسان تربیتی به تأثیرات ماندگار آموزه‌های دوران کودکی بر رفتارهای دوران بزرگسالی تاکید دارند. این یافته‌ها حاکی از اهمیت دوران کودکی به عنوان «زمانی که بذر صلح و درگیری کاشته می‌شود» است. آموزش هدفمند نسل‌های آینده در طول سال‌های شکل‌گیری آنها، ممکن است آنها را تشویق کند که صلح و شجاعت اخلاقی را در اولویت قرار دهند و از جایگزین‌هایی برای خشونت دفاع کنند (URL: 2). بنیاد برگهوف[14] که در زمینه آموزش صلح در سطح بین المللی فعالیت می کند، ملزومات آموزش صلح را چنین می شمارد:

۱)آموزش صلح اهداف زیر را دنبال می کند: (الف) پایان دادن به جنگ، (ب) کاهش خشونت در خانواده، جامعه و سیاست، (ج) ترویج درک درگیری به عنوان فرصتی برای تغییر مثبت، و (د) توسعه دیدگاه‌های صلح و همبستگی در بین مردم جهان، صرف نظر از منشأ قومی، دین، جنسیت، پیشینه فرهنگی یا اجتماعی و واقعیت ایجاد این دیدگاه‌ها. ۲) آموزش صلح باید به طور سیستماتیک با چالش‌هایِ اصلی صلح مانند درگیری، خصومت و تصاویر دشمن، خشونت و جنگ مقابله کند. ۳) آموزش صلح فرایندهای یادگیری اجتماعی و سیاسی را آغاز و پشتیبانی می‌کند، که در آن رفتار مثبت اجتماعی، همدلی و ظرفیتهای ارتباطات غیر خشونت آمیز می‌تواند تکامل یابد. ۴) مفهوم «آموزش برای همه» یونسکو، پایه مهمی برای آموزش صلح است. پیش‌نیاز اصلی موفقیت آن، چشم پوشی از انواع تنبیه بدنی، خشونت و فشار روانی به عنوان ابزاری برای ارائه آموزش است. ۵) مردم در سراسر جهان به فضاهایی برای یادگیری و تجربه صلح نیاز دارند، هم در سطح خرد خانواده و در زندگی روزمره، همچنین در سطح کلان، جامعه و سیاست بین المللی. ۶) نحوه ارائه آموزش صلح نقش مهمی در متقاعد کردن مردم به مزایای آن دارد، همانطور که ماهیت و اعتبار پیام صلح نیز نقش مهمی ایفا می‌کند. روش‌های آموزشی باید با محیط اجتماعی و فناوریِ در حال تغییر سازگار شود. ۷)

آموزش صلح در قرن بیست و یکم باید فرآیندی چند مسیری باشد که مبتنی بر تفکر کل نگر، به هم پیوسته و سیستمی باشد (Jäger et al, 2015: 13-14). از آنجا که پژوهش‌های پیشین بیشتر بر موزه‌های غربی تمرکز داشته‌اند، پژوهش حاضر با تحلیل فعالیت‌های موزه‌های صلح در دو کشور آسیایی و آفریقایی، تلاش دارد این خلأ را پر کند.

بحث

مولفه‌های صلح طلبی

پس از مطالعه منابع مختلفی که به چگونگی تاثیر موزه‌های صلح بر جوامع پرداخته بودند، نشانه‌های مشخصی شناسایی شدند که پژوهشگران از آنها با عنوان «مولفه‌های صلح طلبی» نام برده اند؛ این مولفه‌ها اگرچه برآمده از جوامع مختلفند، اما همگی در جهت تقویت صلح طلبی در آن جوامع می باشند. طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی، در نهایت مولفه‌های صلح طلبی استخراج شده از منابع مکتوب به شکل کدهای انتخابی، هفت مورد می باشندکه بدون ترتیب در جدول ۱ آمده اند:

بر این اساس، دیاگرام مولفه‌های صلح طلبی به شکل زیر است: (نمودار ۲)

این مولفه‌ها، شاخصه‌های صلح طلبی هستند و از کدگذاری فعالیت‌های یک موزه و قرار دادن آن در هفت مولفه انتخابی فوق، می‌توان برای سنجش میزان ثمربخشی فعالیت‌های یک موزه صلح در جامعه استفاده کرد.

نمودار ۲. دیاگرام مولفه‌های صلح طلبی (نگارندگان، ۱۴۰۴)

جدول ۱. مولفه‌های صلح طلبی استخراج شده از منابع مکتوب و منابع آنها

مولفه صلح طلبی	منبع
تلاش برای به حداقل رساندن خشونت	(Crawford, 2023), (Pattison, 2020), (Atack, 2016) (Fry, 2013), (Hutchings, 2018), (Forsberg, 2019) (Ryan, 2015, 2023), (Fiala, 2014, 2018), (Narveson, 1965), (Christoyannopoulos, 2022, 2023), (Ionesov, 2022), (Alcalde, 2013)
تامل در دنیای واقعی	(Alcalde, 2013), (Kołodziejczyk & Szymanowicz, 2011), (Crawford, 2023), (Cortright, 2008), (Fiala, 2018, 2022), (Christoyannopoulos, 2022)
همزیستی مسالمت آمیز در مقیاس منطقه ای و جهانی	(Alcalde, 2013), (Kołodziejczyk & Szymanowicz, 2011), (Crawford, 2023), (Fry, 2013), (Fiala, 2018) (Christoyannopoulos, 2022), (Ionesov, 2022)
نقد ایدئولوژی نظامی گرا و همچنین خشونت ساختاری	(Crawford, 2023), (Jackson, 2018), (Pattison, 2020), (Hutchings, 2018), (Fiala, 2014, 2018, 2022) (Christoyannopoulos, 2022, 2023)
احترام به تکثر آرا	(Alcalde, 2013), (Fiala, 2018, 2022), (Christoyannopoulos, 2022), (Ionesov, 2022)
آموزش صلح	(Fiala, 2014, 2018), (Christoyannopoulos, 2022, 2023), (Ionesov, 2022), (Noddings, 2009)
توجه به صلح درون	(Crawford, 2023), (Fry, 2013), (Forsberg, 2019), (Fiala, 2018, 2022), (Christoyannopoulos, 2022), (Ionesov, (2022), McMahan, 2010)

(نگارندگان، ۱۴۰۲)`

مصادیق نمایشگاه‌های موزه ای از تقویت صلح طلبی در جوامع

پژوهشگران در سیر بررسی موزه‌های صلح در کشورهای مختلف، دو موزه را به عنوان نمونه موردی انتخاب کرده‌اند و فعالیت‌های آنها را مورد بررسی و تحلیل قرار داده اند. موزه‌های صلح معروفی همچون موزه صلح گرنیکا[۱۵] در اسپانیا، موزه یادبود صلح هیروشیما[۱۶] در ژاپن و موزه صلح بین المللی دیتون[۱۷] در انگلستان وجود دارند که فعالیت‌های آنها به مراتب بیشتر از موزه‌های سایر نقاط جهان مورد مطالعه قرار گرفته اند، اما پژوهشگران موزه‌هایی را به عنوان نمونه موردی برگزیده‌اند که یکی در شرق آسیا و دیگری در آفریقاست و با نگرشی متفاوت، تلاش‌های در خور توجهی در جهت تقویت صلح طلبی در جوامع انجام داده اند و پرداختن به مولفه‌های صلح طلبی در آنها پر رنگ می باشد.

موزه صلح خانه مردمی (ژاپن):

موزه صلح خانه مردمی، در جزیره شیکوکو[۱۸] در استان کوچی[۱۹] ژاپن قرار دارد و به خانه مردمی کوچی معروف است (Apsel, 2016: 74). خانه مردمی موزه‌ای خصوصی است که تمرکز آن بر مسائل مربوط به صلح، آموزش و محیط زیست است. (تصویر ۱)

فعالیت‌های این موزه را می توان به عناوین زیر تقسیم کرد: ۱) آموزش صلح برای خانواده‌ها ۲) همکاری آموزشی با مدارس و دانشگاه‌ها ۳) آموزش صلح از طریق هنر ۴) آموزش و فعالیت برای آشتی. این موزه، چندین پروژه تأثیرگذار را آغاز کرده است که باعث ایجاد تغییرات مثبت اجتماعی شده‌اند. خانه مردمی به ایجاد فرهنگ صلح از طریق گفتگو و همکاری به عنوان ابزاری حیاتی برای ایجاد فرهنگ صلح در داخل و خارج از ژاپن کمک کرده است. جدول شماره ۲، رابطه بین برخی از فعالیت‌های موزه با مولفه‌های صلح طلبی را نشان می دهد:

تصویر ۱. بخشی از نمایشگاه موزه صلح خانه مردمی .(Yoshida, 2013: 400)

با بررسی فعالیت‌های این موزه و مقایسه با هفت مولفه صلح طلبی گفته شده (جدول ۱)، همه مولفه‌های صلح طلبی در فعالیت‌های آن دیده می‌شود و موزه توانسته است با نگاهی واقع‌گرایانه به گذشته، از طریق برنامه‌های آموزشی گفت و گو محور، زمینه آشتی و کاهش خشونت بین مردم ژاپن و دیگر کشورها را فراهم آورد.

بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه (کنیا)

در دهه ۱۹۹۰، خشونت قومی، منطقه شرق آفریقا را فرا گرفت. یک قوم شناس کنیایی به نام دکتر سلطان سامجی[۲۲] به دنبال شناسایی راه‌های جایگزینِ آشتی و ایجاد صلح برای حل و فصل درگیری‌های قومی بود. سامجی با انجام کار میدانی در روستاهای دورافتاده کنیا، به دنبال میراث صلح در فرهنگ‌های بومی به عنوان منبعی برای حل تعارض بود و توانست آنها را در آداب و رسوم فرهنگ بصری، شفاهی، مادی و هنرهای قبایل مختلف پیدا کند؛ او با بزرگان قبایل مشورت کرد و به کمک آنها، مردان و زنان جوانی از هر گروه قومی را به عنوان دستیاران میدانی اش انتخاب کرد. سامجی آنها را برای پژوهش در سنت‌های میراث صلح، گردآوری و حفظ فرهنگ مادی آموزش داد. دستیاران میدانی سامجی، بعدها موزه‌های کوچکی در سرزمین خود ساختند و متصدی آن شدند که در سال ۱۹۹۴ زیر چتر بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه به شکلی رسمی شروع به فعالیت کردند. این موزه‌ها به دنبال تقویت بنیان‌های فرهنگی هستند که خاطرات زندگی بدون خشونت را در میان جوامع قومی از طریق میراث فرهنگی یادآوری می کند. طی سالهای بعد، آنها توانستند از طریق ایجاد مشارکت‌های بین المللی، برنامه‌ها و نمایشگاه‌های موفقی را پیش ببرند که این پروژه‌ها ذهنیت مردم را به سمت درک تنوع فرهنگی و توسعه بردباری گسترش می‌دهند. درخت صلح بزرگ (در سال ۲۰۰۸)، سفرهای صلح (طی سالهای ۲۰۱۳و۲۰۱۴)، جوانان برای صلح (در سال ۲۰۱۵) و توبونگه[۲۳] فرهنگ مادی صلح زنان (در سال ۲۰۱۸) از جمله آنهاست (Baker, 2018: 3). (تصویر ۲)

به عنوان نمونه، به پروژه سفرهای صلح می پردازیم که یک پروژه مشترک بین بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه کنیا و سازمان غیردولتی سوئدی میراث فرهنگی بدون مرز بود. در این پروژه، به مدت دوازده ماه از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۴ نمایشگاهی برگزار شد که به چندین سایت در سراسر کشور سفر کرد و در مجموع از هشت مکان بازدید کرد و در آن بیش از ۴۰۰۰ نفر در سراسر کنیا حضور داشتند. اغلب این سایت‌ها مکان‌هایی بودند که در آنها بین اقوام، درگیری‌های

تصویر ۲. موزه صلح جامعه آگیکویو[۲۴]، یکی از موزه‌های بنیاد میراث صلح جامعه کنیا (Hughes, 2011: 3).

مختلفی اعم از قومیتی یا مذهبی اتفاق افتاده بود یا با هم تعارض منافع داشتند. این نمایشگاه با هدف توانمندسازی و تحول جوامع از طریق استفاده از میراث فرهنگی در تحقق و احترام به حقوق بشر، همزیستی مسالمت آمیز و توسعه پایدار انسانی برگزار شد. تکیه این پروژه بر سنت عمیق ایجاد صلح از طریق مصنوعات فرهنگی در قاره آفریقا و سنت‌های مرتبط بود و توانست فضاهایی را ایجاد کند که در آن، گفتگو بین افراد درگیر در منازعه با خیال راحت انجام شود (Gachanga, & Walters, 2015: 123-124; Baker, 2018: 12-14). پروژه سفرهای صلح منجر به توانمندسازی مردم، آرام کردن خشونت بین گروه‌های قومی متضاد، تشویق فعالانه زنان برای مشارکت در گفتگو با مردان و همچنین پر کردن شکاف‌های جنسیتی بین سالمندان و جوانان شد. علاوه بر این، شرکت کردن مدارس و کالج‌ها در این پروژه باعث شد که باشگاه‌های صلح در مدارس، برای توانمندسازی جوانان برای فعال شدن در ساختن آینده‌ای امن‌تر، احیا شوند(Baker, 2018: 14).

جدول ۲. رابطه بین برخی از فعالیت‌های موزه خانه مردمی با مولفه‌های صلح طلبی

فعالیت موزه	مولفه صلح طلبی
گوش دادن و عبرت گرفتن از تاریخ مردم چین و حمایت از تقاضای آنها برای عذرخواهی ژاپن و غرامت برای خسارات وارده در جنگ آن دوره(Yamane, 2009: 80-82)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و خشونت ساختاری- احترام به تکثر آراء- آموزش صلح- توجه به صلح درون
انجام پروژه‌های تحقیقاتی توسط دانش آموزان ژاپنی درباره کره‌ای‌هایی که در طول جنگ جهانی دوم مجبور به کار در کوچی شده‌اند (Yamane, 2009: 80-82)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- آموزش صلح- توجه به صلح درون
سفردانش‌آموزان دبیرستانی ژاپنی به جمهوری کره تا بدانند چه اتفاقی برای زنان کره‌ای افتاده است که در طول جنگ مجبور به کار به عنوان برده جنسی برای ارتش ژاپن شده‌اند(Yamane, 2009: 80-82)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- آموزش صلح- توجه به صلح درون
فیلمبرداری از فعالیت‌های انجام شده و انتشار آن به صورت کتاب (Yamane, 2009: 80-82)	آموزش صلح
کاوش بقایای قربانیانی که در اثر کار اجباری در شومارینای[۲۰]، هوکایدو[۲۱] هنگام ساخت سد و خط آهن جان خود را از دست داده بودند، با شرکت گروههای مختلف (Hwan, 2007: 1-2)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- احترام به تکثر آرا- آموزش صلح- توجه به صلح درون
سخنرانی مورخان و متخصصان، سپس بحث و گفتگو (Hwan, 2007: 1-2)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- آموزش صلح
ملاقات با فعالان صلح ژاپنی در کارگاه (Hwan, 2007: 1-2)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- آموزش صلح
تأسیس بنای یادبود صلح به یاد قربانیان حملات هوایی ایالات متحده به کوچی در طول جنگ جهانی دوم (URL: 3)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- توجه به صلح درون
تلاش برای بررسی قربانیان حملات هوایی ایالات متحده به کوچی، گردآوری مطالب مرتبط و ترتیب دادن نمایشگاه برای روشن کردن این رویداد(URL: 3).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- توجه به صلح درون
حمایت از برگزاری کنسرت سالانه صلح با شعار «همه سلاح‌ها را به آلات موسیقی تبدیل کنید!» که نوازندگانی جوان از چین، ژاپن و کره دارد و کمپین جمع آوری کمکهای مالی برای کمک به مردم افغانستان.(Yamane, 2009: 82)	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- توجه به صلح درون

(نگارندگان)

جدول شماره ۳، رابطه بین فعالیت‌های انجام شده بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه در این پروژه، با مولفه‌های صلح طلبی را نشان می دهد.

با بررسی فعالیت‌های بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه و مقایسه با هفت مولفه صلح طلبی گفته شده (جدول ۱)، همه مولفه‌های صلح طلبی در فعالیت‌های آن دیده می شود و توانسته با بهره گیری از میراث صلح و یادآوری آن از طریق نمایشگاه‌های تعاملی و گفتگو محور، به کاهش خشونت بین قبایل مختلف کمک کند.

جدول ۳. رابطه بین فعالیت‌های انجام شده بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه درپروژه سفرهای صلح، با مولفه‌های صلح طلبی

فعالیت موزه	مولفه صلح طلبی
توضیحِ بزرگان درباره نوعی کمربند به نام لِکیت[۲۵] که زنانِ پوکوت[۲۶] هنگام درگیری، برای کاهش خشونت به‌کار می‌برند (لکیت نمادی از رحم مادر است که در بسیاری از فرهنگ‌های آفریقایی مقدس تلقی می‌شود.) (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- آموزش صلح- توجه به صلح درون
نمایش تصویری از گلدان سنتی آفریقایی که در برخی از نظام‌های اعتقادیِ بومی آفریقا مقدس تلقی می شود و شکستن آن تابو محسوب می شود.	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آراء- آموزش صلح- توجه به صلح درون
بهره گیری از مصنوعات و سنت‌های مشترک بین قبایل و اقوام مختلف (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- آموزش صلح -توجه به صلح درون
بهره‌گیری از نمادهای قابل تشخیص (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آراء- آموزش صلح
آشکار شدن داستان‌های پشت نمادها از طریق بحث و کاوش، ارتباط و همچنین غنا و تنوع استفاده و سنت محلی (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- آموزش صلح
سازماندهی جلسات گفتگو در جوامع، در مکان‌ها یا موزه‌های خاص مرتبط با رویدادهای تاریخی (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- نقد ایدئولوژی نظامی‌گرا و همچنین خشونت ساختاری- آموزش صلح
دعوت کردن از از افراد و گروه‌ها تا در نمایشگاه مشارکت کنند و محتوای آن را به اشتراک بگذارند و درباره‌اش نظر دهند (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- آموزش صلح
تعامل دانش آموزان، بزرگان، معلمان و متصدیان موزه با یکدیگر (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- آموزش صلح- توجه به صلح درون
توضیح دادن نحوه انجام آداب و رسوم توسط بزرگان (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- آموزش صلح
قرار دادن آثاری در دسترس مردم برای لمس و کاوش (Gachanga, & Walters, 2015: 126-129).	تلاش برای به حداقل رساندن خشونت- تامل در دنیای واقعی- همزیستی مسالمت‌آمیز در مقیاس منطقه‌ای و جهانی- احترام به تکثر آرا- آموزش صلح

(نگارندگان)

نتیجه گیری

این پژوهش که با هدف بررسی تأثیر موزه‌های صلح بر ترویج صلح طلبی انجام شده است، با استفاده از روش تحلیل مضمون و بررسی محتوای نمایشگاه‌های موزه‌های صلح، به تحلیل نقش این موزه‌ها در ترویج صلح طلبی پرداخته است. داده‌ها از طریق تحلیل اسناد آموزشی موزه‌ها و منابع برجسته در زمینه موزه‌های صلح گردآوری شده است و توجه به تعریف گالتونگ از صلح مورد توجه قرار گرفته است؛ گالتونگ صلح را نه به عنوان فقدان جنگ، بلکه به عنوان فقدان خشونت تعریف می کند. او خشونت را به سه نوع «خشونت مستقیم»یا فیزیکی، «خشونت ساختاری» یا غیر مستقیم و «خشونت فرهنگی» طبقه بندی می کند. پژوهشگران ابتدا طی مطالعه و مرور منابع مختلف، مولفه‌های صلح‌طلبی در جوامع را شناسایی کرده اند که شامل هفت مولفه «تلاش برای به حداقل رساندن خشونت»، «تامل در دنیای واقعی»، «نقد ایدئولوژی نظامی گرا و همچنین خشونت ساختاری»، «همزیستی مسالمت آمیز در مقیاس منطقه ای و جهانی»، «احترام به تکثر آرا»، «آموزش صلح» و «توجه به صلح درون» می باشد. با بررسی مولفه‌های صلح طلبی در موزه‌های صلح نوین، روش‌های مختلفی که آنها برای تقویت صلح طلبی در جوامع به کار می برند شناسایی شده‌اند؛ یکی از مهم‌ترین روش‌های موزه‌های صلح برای برآوردن موارد گفته شده، آموزش صلح است که در جهت برآوردن اهداف صلح طلبانه از جمله توسعه دیدگاه‌های صلح و همبستگی بین مردم جهان، صرف نظر از منشأ قومی، دین، جنسیت، پیشینه فرهنگی یا اجتماعی و واقعیت ایجاد این دیدگاه‌ها است. موزه‌هایی که مورد بررسی قرار گرفته‌اند شامل موزه صلح خانه مردمی کوچی در ژاپن و بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه در کنیا می باشند. فعالیت‌های این موزه‌ها با مولفه‌های صلح طلبی مقایسه شدند. این پژوهش نشان داد که این موزه‌ها از طریق روش‌های آموزشی متنوع، قادر به ایجاد تغییر در نگرش بازدیدکنندگان هستند. یافته‌ها مشخص کردند که روش‌های تعامل‌محور، مانند روایت‌های چندوجهی و کارگاه‌های آموزشی و استفاده از گفتگو بیشترین تأثیر را درآموزش مفاهیم صلح‌طلبی دارند. مولفه‌های صلح‌طلبی در فعالیت‌های موزه خانه مردمی کوچی حضوری پررنگ داشتند؛ این موزه با نگاهی واقع‌گرایانه، مخاطبان خود از ژاپن و کشورهای همسایه را بی‌واسطه با تاریخ گذشته رو به رو می کند و با ایجاد بستری برای گفت و گوی رو در رو، زمینه آشتی بین آنها را فراهم می‌کند. توجه به آموزش دانش آموزان و خانواده‌ها و بازدیدهای گروهیِ گفتگو محور، از روش‌های مورد استفاده این موزه است. در سوی دیگر، مقایسه فعالیت‌های بنیاد میراث موزه‌های صلح جامعه با مولفه‌های صلح‌طلبی، نشان دهنده عملکرد موفق آن است. این بنیاد توانسته است با شناسایی اشتراکات میراث صلح اقوام مختلف کنیا، جلسات گفتگو را در مکان‌های خاص مرتبط با رویدادهای تاریخی سازماندهی کند. این موزه با دعوت از افراد و گروه‌های مختلف برای مشارکت در نمایشگاه‌ها، با استفاده از بزرگانی که نحوه انجام آداب و رسوم را توضیح می‌دهند یا نحوه استفاده از اشیاء را نشان می‌دهند، آنها را به سمت بیان نظرات و گفتگو کردن و در نتیجه به تعامل می‌رساند. پس نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عمده‌ترین راهکارهای موزه‌های صلح برای تقویت صلح طلبی عبارتند از: ۱)آموزش صلح از طریق برنامه‌های تعاملی، ۲) به چالش کشیدن روایت‌های جنگ‌محور در تاریخ رسمی و ۳) ایجاد فضاهای گفت‌وگو برای گروه‌های متضاد. این نتایج بر اهمیت طراحی بهتر برنامه‌های آموزشی موزه‌ها تأکید دارند.

از آنجایی که نمونه‌های مورد مطالعه این پژوهش بر دو موزه صلح از شرق آسیا و آفریقا متمرکز بوده است، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی به بررسی موزه‌های صلحی که کمتر مورد پژوهش قرار گرفته‌اند، از جمله در آمریکای لاتین بپردازند یا مطالعه‌های تطبیقی بین موزه‌های صلح در ایران و سایر کشورها، از جمله ژاپن انجام شود تا مشخص شود که زمینه‌های فرهنگی چگونه بر تأثیرگذاری این موزه‌ها تأثیر می‌گذارند. این پژوهش از روش تحلیل مضمون برای بررسی محتوای نمایشگاه‌های موزه‌های صلح استفاده کرد. پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده از روش‌های کمی، مانند نظرسنجی‌های میدانی و تحلیل داده‌های آماری از بازدیدکنندگان موزه‌ها استفاده کنند تا میزان تأثیرگذاری این موزه‌ها بر نگرش افراد به‌طور عینی‌تری بررسی شود یا مطالعه

مشابهی با روش قوم‌نگاری یا تحلیل روایت صورت گیرد. بررسی تحلیل گفتمان روایت‌های موجود در این موزه‌ها نیز می‌تواند از پژوهش‌های آینده باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران فرهنگی و مدیران موزه‌های صلح از یافته‌های این پژوهش برای طراحی برنامه‌های آموزشی تعاملی‌تر استفاده کنند.

پی نوشت

1. Galtung
2. The Grassroots House Peace Museum
3. Community Peace Museums Heritage Foundation
4. Breed
5. Ionesov
6. Van den Dungen
7. Velasco
8. Tamashiro
9. Onuorah
10. Saglam
11. Martin Ceadel
12. Mine Ban Treaty
13. Rome Statute of the International Criminal Court
14. The Berghof Foundation
15. Gernika Peace Museum
16. Hiroshima Peace Memorial Museum
17. The International Peace Museum
18. Shikoku
19. Kochi
20. Shumarinai
21. Hokkaido
22. Dr. Sultan Somjee
23. Tubonge
24. Agikuyu Community Peace Museum
25. Leketiet
26. Pokot

منابع

- Alcalde, J. (2013). Pacifism. **The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements**, 1-3.
- Anzai, I. (2019). Towards the Development of Cooperation between Peace Museums in Asia. *Ritsumeikan Peace Research*, 20(3), 3-12.
- Apsel, J. (2016). **Introducing peace museums**. Routledge.
- Atack, I. (2016). **Pacifism and International Relations**. In The Ashgate Research Companion to Ethics and International Relations (pp. 183-198). Routledge.
- Baker, K. A. (2018). Wayfinding peace: Museums in conflict zones. *Marilyn Zurmuehlen Working Papers in Art Education*, 2018(1), 1-20.

- Breed, A., & Uwihoreye, C. (2023). Sharing and listening to stories for peacebuilding in post-genocide Rwanda. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 28(1), 160-171.
- Cady, D. (2010). **From warism to pacifism: A moral continuum**. Temple University Press.
- Christoyannopoulos, A. (2022). An anarcho-pacifist reading of international relations: A normative critique of international politics from the confluence of pacifism and anarchism. *International studies quarterly*, 66(4), sqac070.
- Christoyannopoulos, A. (2023). Pacifism and Nonviolence: Discerning the Contours of an Emerging Multidisciplinary Research Agenda. *Journal of Pacifism and Nonviolence*, 1(1), 1-27.
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The journal of positive psychology*, 12(3), 297-298.
- Cortright, D. (2008**). Peace: A history of movements and ideas**. Cambridge University Press.
- Crawford, N. C. (2023). The Critical Challenge of Pacifism and Nonviolent Resistance Then and Now: From Sand Creek, and Ukraine to Climate Change. *Journal of Pacifism and Nonviolence*, 1(1), 140-157.
- Duffy, T. M. (2022). The Historicization of International Relations: Evolving a Museology of War and Peace. Retrieved from https://www.e-ir.info/2022/01/31/the-historicization-of-international-relations-evolving-a-museology-of-war-and-peace/.
- Fiala, A. (2018). The Pacifist Tradition and Pacifism as Transformative and Critical Theory. *The Acorn*, 18(1/2), 5-28.
- Fiala, A. (2022). Religious and Secular Visions of Peace and Pacifism. *Religions*, 13(11), 11-21.
- Forsberg, R. C. W. (2019). **Toward a Theory of Peace: The Role of Moral Beliefs** (p. 270). Mario Einaudi Center for International Studies, Cornell University.
- Fry, D. P. (2013). Cooperation for survival: Creating a global peace system. In ed. D. P. Fry **War, peace and human nature**. New York: Oxford University Press, 543–558.
- Gachanga, T., & Walters, D. (2015). Journeys of peace: Exhibitions, objects, and creative dialogue. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 5(1), 123-135.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. *Journal of peace research*, 6(3), 167-191.
- Galtung, J. & Fischer, D. (2013). Johan Galtung: **Pioneer of peace research** (Vol. 5). New York: Springer.
- Hughes, L. (2011). 2011. Promoting Peace through Dialogue: Facilitating Cultural Exchange Visits in Kenya . **Ferguson Centre for African and Asian Studies. The Working Papers series No. 01**. February 2011.
- Hutchings, K. (2018). Pacifism is dirty: Towards an ethico-political defence. *Critical Studies on Security*, 6(2), 176-192.
- Hwan, K. Y. (2007). Promoting Peace and Reconciliation as a Citizen of East Asia: The Collaborative East Asian Workshop and the Grassroots House Peace Museum. *Asia-Pacific Journal*, 5(12), e10.

- Ionesov, V. I. (2022). THE VALUE OF KNOWLEDGE OF THE PAST SOCIETIES: SOME THEORETICAL BACKGROUND ON CULTURAL HERITAGE AND PEACE MUSEUM. *Scientific Culture*, 8(3), 1-13.
- Jackson, R. (2018). Introduction: rethinking the relevance of pacifism for security studies and IR. *Critical Studies on Security*, 6(2), 155-159.
- ---------- (2023). The Challenges of Pacifism and Nonviolence in the Twenty-First Century. *Journal of Pacifism and Nonviolence*, 1(1), 28-40.
- Jäger, U., Ritzi, N., Romund, A., & Nolden, D. (2015). **Peace Counts Learning Manual**. Berghof Foundation.
- Kołodziejczyk, K., & Szymanowicz, A. (2011). Pacifism variously understood. *Zeszyty Naukowe/Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im.* gen. T. Kościuszki, (3), 232-237.
- McMahan, J. (2010). Pacifism and moral theory. *Diametros*, (23), 44-68.
- Narveson, J. (1965). Pacifism: A philosophical analysis**.** *Ethics*, 75(4), 259-271.
- Noddings, N. (2008). I Am the Master of My Fate, or Am I?. *Philosophy of Education* (64), 12-14.
- Onuorah, A., Orimaye, J., & Bolarinwa, J. O. (2025). Harnessing the Potentials of the Nigerian Army Digital Museum Abuja, for Peace Education Promotion in Nigeria**.** *Nigerian Journal of Social Health*, 2(1), 19-28.
- Pattison, J. (2020). Opportunity costs pacifism. *Law and philosophy*, 39(5), 545-576.
- Ryan, C. (2015). Pacifism (s). ***In The Philosophical Forum*** (Vol. 46, No. 1, pp. 17-39).
- Ryan, C. (2023). Why Pacifism Now?. *Journal of Pacifism and Nonviolence*, 1(1), 65-75.
- SAĞLAM, F. K., & AKMEHMET, K. T. (2019). The Landscape of Peace Education Programs in Children's and Youth Museums. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 1(1), 50-75.
- Oswald Spring, Ú., Brauch, H. G., & Tidball, K. G. (2013). SpringerBriefs in Environment, Security, Development and Peace. **Expanding Peace Ecology: Peace, Security, Sustainability, Equity and Gender: Perspectives of IPRA's Ecology and Peace Commission**. Oswald Spring, Ú., Brauch, H. G., & Tidball, K. G. (Eds.). Cham: Springer International Publishing. 1-30.
- Tamashiro, R., & Furnari, E. (2015). Museums for peace: agents and instruments of peace education. *Journal of Peace Education*, 12(3), 223-235.
- Van den Dungen, P. (2017). The Heritage of Peace: The Importance of Peace Museums for the Development of a Culture of Peace. In D. Walters, D. Laven, & P. Davis (Eds.), *Heritage and Peacebuilding* (Heritage Matters, pp. 7-16). Boydell & Brewer.
- Velasco, A., & Kester, K. (2022). Building a Culture of Peace Through Non-Formal Education: The Case of Colombia's Memory Museum. *Korean Journal of Comparative Education*, 38(2), 1-38.
- Yamane, K. (2009, December). **Moving beyond the war memorial museum**. In Peace Forum (Vol. 24, No. 34, pp. 75-84)
- Yoshida, T. (2013). Revising the Past, Complicating the Future: The Yushukan War Museum in Modern Japanese History. *Asia-Pacific Journal*, 11(S7), 399-408.
- URL 1: http://www.transnational.org/Resources_Treasures/2007/Galtung_MiniTheory.html (15.09. 2008). (access date: 2023/12/10)

- URL 2: https://www.ne-mo.org/activities/working-groups/working-group-the-learning-museum-lem (access date: 2023/12/10)
- URL 3: https://www.humiliationstudies.org/news-old/archives/000392. (access date: 2025/5/20)
- URL 4: https://ha1.seikyou.ne.jp/home/Shigeo.Nishimori/english/activities.html (access date: 2023/12/8)

Received: 2025/02/17
Accepted: 2025/09/24

The Impact of Peace Museums on Strengthening Pacifism in Societies: A Case study of The Grassroots House Peace Museum and Community Peace Museums Heritage Foundation*

Ismaeil Babaei ** **Sajjad Baghban Maher** *** **Mohammad Taghi Toghraee** ****

Abstract

Today, war, with its immense killings and damage, can indicate the collapse of human history, and since peace museums are known as important tools for the rapprochement of cultures and social reconciliation, they can be helpful. The main question of this research is "How can peace museums strengthen pacifism in societies?". Previous research has focused more on the exhibitions and events of these museums, and not enough attention has been paid to how to strengthen pacifism in societies, and in particular, there is no comprehensive research on it in Iran. This study, based on Galtung's definition, which considers peace to be the absence of violence, not just the absence of war, was conducted using the method of content analysis and the aim of examining educational, content, and exhibition strategies in peace museums. The research identifies key themes in museums, analyzes conceptual patterns and strategies used, and offers suggestions for improving museum policies. This research is applied in terms of purpose and qualitative in terms of methodology. Data were collected from written sources and analyzed in three stages of open, axial and selective coding. The research focuses on two successful international museums; The Grassroots House Peace Museum which has helped reduce regional disputes with its dialogue-based events and realistic look at Japanese war crimes, and the activities of the Community Peace Museums Heritage Foundation in Kenya which have also been effective in reducing conflicts by using the peace heritage of different tribes. The findings show that the most important strategies for peace museums to strengthen peacemaking are: peace education through interactive programs, challenging the war-oriented narratives of official history, and creating spaces for dialogue for conflicting groups. Therefore, designing educational programs based on experience and multifaceted narratives of history and peace heritage has a greater impact on peacemaking attitudes and can be used in cultural and educational policy-making of museums.

Keywords: Strengthening pacifism, Peace museums, Peace education, The Grassroots House Peace Museum, Community Peace Museums Heritage Foundation

---

*This article is extracted from Ismaeil Babaei's M.A. thesis, entitled: The interpretation of How we Strengthen the Pacifism in Societies through Peace Museums: A Case Study of the Peace Museum in Tehran, under the supervision of Dr. Sajjad Baghban Maher and Dr. Mohammad Taghi Toghraee from the Isfahan University of Art.

** M.A. in Museum Management, Faculty of Research Excellence in Art and Entrepreneurship, Isfahan University of Art, Isfahan, Iran. *Ismaeil.babaei@gmail.com*

*** Assistant professor in Museum and Tourism, Faculty of Research Excellence in Art and Entrepreneurship, Isfahan University of Art, Isfahan, Iran (Corresponding Author). *baghbansajjad@gmail.com*

**** Associate professor, Faculty of Economics and Entrepreneurship, Faculty of Research Excellence in Art and Entrepreneurship, Isfahan University of Art, Isfahan, Iran.